

101 RAZKAZI ILI SPOT STORY

“101 razkaza” sa imenno nagleden primer za spomenatite otliki na Kapor kato pisatel. Treniran ot praktikata si masmediite da govori ili pishe v ramkite na opredelen “minutazh” ili opredelen broj kartichki, toj dovezhda svojata prirodna darba na razkazvach do syvyrshenstvo imenno v kysija razkaz. Onova, koeto za drug bi bila prekalena konvencionalnost ili mychitelno ogranicenie (napr. tochno opredelen broj redove za razkaz), na nego mu dava vyzmozhnost dokraj da oshlajfa svojata tehnika. Kapor otiva v tova otnoshenie tolkova dalech, che ponjakoga e v sistojanie da napishe razkaz po-kys ot edna stranica! Tezi negovi *ednominutni valsove* sa kompozirani i izpylneni s javno udovolstvie i nakraja ne e vazhno, ako ponjakoga sa se pojavili po formalna prinuda (napr. da se zapylni “dupka” v njakoja vestnikarska rubrika). Drug vypros e dali tezi kratki izlozenija mozhem da narichame razkazi, vmesto, mozhe bi po’ za predpochitane, skici, anekdoti, medaljoni i pod. Obache, kakto modernijat “*short story*” ili kys razkaz pretyrpja prez poslednite desetiletija njakoi izmenenija, osobeno blagodarenie na intermedijnata kontaminacija (da rechem: smesvaneto na otlikite mezhdu razlichni medii), tozi teoretichen vypros ne e osobeno vazhen. Osven vsichko, literaturnata teorija slabo otrazi spomenatoto smesvane, zavisnosti i vyzdejstvija na edni medii vyrhu drugi, i zatova vse oshte visi vyv vyzduha vyprosyt, dali modernijat razkaz e zadylzhen na novovyzniknalata “televizionna literatura”, kakvoto e otnoshenieto na radio-razkazite klasicheskite beletristichni formi, dali i dokolko se zabeljazva vlijaniето на комикса (!) vyrhu modernata pisatelska tehnika, respektivno dokolko procedurite na kolazhirane i tekhnikata na montirane (specifichni za kinoto i televizijata) sa

doprinesli za novite literurni formi, а за syzhalenie naj-malko opoznato i objasneno e znachenieto na vzaimootnoshenijata mezhdu presata (dnes naj-staroto sredstvo za masovo osvedomjavane) i syvremennata literatura...

Tyj kato tuk ne mu e mjastoto da se zanimavame s vsichki tezi vyprosi, dostatychno e da pripomnim, che Kaporovite razkazi prosto sa popili cjalata tazi slozhna vzaimozavisimost na syvremennata medijna kultura i che ja otrazjavat po nachin, kojto se vyzpriema ot chitatelite spontanno i intuitivno. Nikoj ne trjabva da ubezhdava chitatelite na Kapor, che si imat rabota s dobra i istinska literatura (koeto chesto se nalaga pri mnogo ot nashite avtoritetni pisateli, zadyrzhani edinstveno ot apologetikata na kriticite da ne potynat v beznadezhna anonimnost), tyj kato te useshtat tova s cjaloto si syshtestvo. Pisateljat i publikata zaedno plavat po syvremennata *medijna reka*, po edin i sysht nachin potopeni v sybitijata, koito ni obkryzhavat, a komunikacijata mezhdu tjah se osyshtestvjava momentalno, svetkavichno i e pylna s podsyznatelno razbirane. Znachi, Kaporovite razkazi *predavat onzi duh na modernost, kojato e vdyhnovila samite tjah*, kato ot formalna i tehnicheska gledna tochka chesto se otdalechavat ot “klasicheski” razbiranija *short story*. Zarazen ot vsichki izrazni formi na *syvremennija gradski folklor*, Kapor nesyznatelno prigazhda razkazite si kym tezi formi, a kolkoto ponjakoga da se otdalechava ot tradicionnoto ponjatie ‘kratyk razkaz’, tolkova, po absolutno novatorski nachin, se priblizhava kym edno novo ponjatie. Iskam da kazha, che negovite razkazi i “ednominutni valsove” bljasvat s verbalna trogatelnost, kojato e tekstuallen analog na audio-vizualnata obraznost na njakoi fenomeni na syvremennata civilizacija. Taka tezi razkazi mogat da se oprilichat na svoebrazna specifichna karikatura ili na anekdotna forma na televizionna EPP programa, ili na radio-poslanie, ili na

zhizneradostta i uskorenostta na njakoe “multfilmche”... Zatova, za njakoi ot negovite razkazi vmesto termina *short story*, alternativno bih predlozhil *SPOT STORY*, podobno na onezi TV klipove, kratki i vpechatljavashti “impresii”, koito mogat da bydat snimani i izlycheni v razlichni programi i s razlichni celi, varirajki ot reklamni objavi prez anekdoti, ta do kratki prilozhenija kym njakakvo po-dylgo predavane. Kaporovijat “spot story” po svoeto raznoobrazie sigurno e edinstven v nasheto po-novo literaturno tvorchestvo, ponezhe e pokazatelen primer za znachitelna vzaimozavisimost mezhdu mediite...

Estestveno, Kaporovite 101 razkaza – izbrani tuk ot veche publikuvani knigi, no v mnogo sluchai preraboteni i, osven tova, pridruzheni ot novi razkazi, izvestni samo ot vestnici i spisanija – sega njama da komentirame samo ot gledna tochka na tjahnata tehnicheska virtuoznost. Tja bezsymmeno e znachitelna dotolkova, che zadovoljava nuzhdite na segashnoto nervozno chetene (kratkost, dialogichna forma, duhovit kontekst, poanta), no renometo na Kaporovite razkazi se e utvyrzhdavalo s godini i prodyzhava da raste blagodarenie na njakoi tehnii tematichni psihologicheski harakteristiki. Duhovnijat obhvat na tezi razkazi syshto se razpoznava vednaga, zashtoto Kapor e uspjal da zapazi za sebe si njakoi *privilegirovani mesta v choveshkata chuvstvitelnost*. Tova sa mesta – kakto veche spomenah – ot koito nashata “vissha” hudozhestvena proza e dezertirala: bilo v tyrsene na shokove i golemi senzacii, bilo ot avtorsko bezsilie kato chastni lica da izpitvat kakvoto i da bilo kym tjah. Stava duma za *emocionalnite konstanti na choveshkoto bitie*, koito hudozhestvenata pretencioznost prez tozi vek objavila za sentimentalni, evtini i sylzlivи. Tova sa, naprimer, neobhodimostta ot chistota v choveshkite vzaimootnoshenija,

izpitvane na ljubov kato syshtestvena emocija, tirsene na neshto, v koeto mozhe da se vjarva...

Paradoksalno e, no “visshto” izkustvo uchi horata na cinizm i nedoverie, vyzpitavajki pokolenija, koito schitat moralnata si invalidnost za izvinitelna, zashtoto namirat za neja opravdanje imenno v tazi literatura. Vprochem, otkazvajki da se vkljuchi v nadprevarata za otkrivane na novi i novi choveshki nizosti, za da se dokazhe s tjahnoto shokirashto povedenie, che takova pisane e izkustvo, Kapor se zadovoli s onezi privilegirovani mesta, koito trjabva da se reabilitirat. Obache, neka byde jasno: Kapor ne lustrosva choveshkite chuvstva i postyptki, za da mozhe da byde obvinen, che izopachava dejstvitelnostta, a prosto ne schita, che cukaloto e kladenec, ot kojto mogat da se cherpjat psihoanalitichni istini za horata! Rovene iz fekaliite, vyzbuzhdane kraj ginekologichni stol, razhodka pod ryka s ludi – Kapor predostavja tova na pisatelite s pretencii za “vissa” hudohestvena pravdivost, a sam razrabortva onova, koeto go radva, koeto vse oshte mozhe da byde neizmyrseno. Pri tova mozhe da predstavja i dramatichni aspekti v zhivota na svoite obrazi – razdjala, brachni konflikti, preljubodejanija i podobno – bez da gi prinuzhdava da uchastvat v nechisti rituali, s koito njakoi pisateli se gordejat. Vsichko mozhe da se kazhe, bez izpolzvane na mrysni dumи, vsichko mozhe da se opishe bez vyrgaljane v kalta, vseki trepet mozhe da izleze najave, bez da e neobhodima namesa na sanitari. Zashtoto, vse pak, na tozi svyat preobladava normalnostta na srednostatisticheskija chovek, a zashto nashata literatura e naselena s bolni, perverzni, zlodei i razvratnici, obratno proporcionalno na dejstvitelnostta, tozi vypros nashata kritika dori ne e postavila, a kamo li da go reshi.

Spored men tova, che Kapor otstojava psihologicheskata normalnost na sveta, e imenno onazi otlichitelna cherta, s kojato

negovite razkazi taka magnetichno izlychvat, privlichajki ogromna chitatelska auditorija. Te *reabilitirat chuvstvata*, koito nashata proza dovchera sramezhlivo krieshe, i v tova e bezspornata im zhiznenost. Imenno v tozi sbornik popadame na redica ljubovni razkazi, koito inache sa istinska rjadkost v dneshnata (ni) literatura. Bilo kogato si spomnja za minala, izgubena momcheshka ljubov, bilo kogato govorи за intenzivni chuvstva, projavjavashti se v momenta, bilo kogato otkriva myzhe na sredna vyzrast, koito se vpuskat v avantjura s mladi momicheta – Kapor vinagi postavlja udarenieto vyrhu poetichnata linija v tezi otnoshenija. Goljamata choveshka potrebnost ot ljubov ima v liceto na Kapor svoja trubadur, bi moglo da se kazhe – nesvyremenен poet, kojto kato po chudo sreshta razbirane sred mnogo syvremennici! Tova, vprochem, e edna neizcherpaema duhovna oblast, kojato choveshkoto ljubopitstvo nikoga njama da spre da prouchva: dali ljubovta e “staromodno” chuvstvo, neumestno v syvremennija svyat, v kojto preljubodejanija, promiskuitet i prostituirane diktuvat otnoshenijata mezhdu myzhe i zheni? Njakoi pravjat insinuacii, che imenno poradi tazi nostalgiya po romantikata nashijat Kapor e beznadezhno ostarjal pisatel, no mozhe da se tvyrdi, che naprotiv, trogatelnostta i stojnostta na negovata literatura e v tova, che *ne zhelae da se primiri s takava dejstvitelnost!* Kapor ne lyzhe, che tozi svyat e po-dobyr, otkolkoto e, nito pyk e naiven chovek, kojto da se ostavi da go vodjat za nosa: toj samo razkazva za dobrite (ostanali ili trajni?) strani na choveshkata dusha, za mestata, na koito sme oblagodelstvani kato hora, za chuvstvata, koito edinstveni mogat vse oshte da ni pomognat da oceleem...

Razpoznavashti se po psihologicheskite si harakteristiki, tezi razkazi obhvashtat i ljubimite kaporovski temi, zaobikaljashta sred i situacii, po koito vseki veren chitatel lesno

mozhe da go razpoznae sred desetina drugi literaturni obrazci. Tova e poemaneto ot mladezha na pytja ot provincijata do golemija centyr, tova e mechtata za kariera po belija svyat, tova e razkaz za izrastvane i uspeh, a sled tova – za nostalgiata po otminala ljubov, tova e, nakraja, vechnoto zavryshiane na bludnija sin, ako ne v rodnija grad, to pone v rodnoto mjasto na civilizacijata – znachi na JUG... *Mladost-starost; provincija-centyr; rodina-chuzhbina; zrelost-nostalgija; grad-letuvane*: v tezi oponiciji Kapor e otkril redica ot svoite naj-dobri temi, sychinjavajki razkazi, izpylneni s anekdotnost, santiment, pylnokryvna zhiznenost i duhoviti poanti. Tezi *spot stories* majstorski tematizirat sledvoennite godini na nasheto vreme – ot momcheshkite prezhevjavaniya na Kaporovite prototipi njakyde prez petdesette godini, prez tehnite studentski avantjuri prez shestdesette godini, che do naj-novi dni. Trjabva da priznaem, che Kapor poveche pravi disekcija na minaloto, otkolkoto da se zanimava s naj-aktualnite harakteristiki na epohata, zatova v negovite razkazi njama da otkriem duha na modernostta – toj napravo ni obsebva. Kato izsledovatel na prezhevjanoto, v tyrsene na izgubenite znaci na vremeto, toj e izbral svojata epoha, bez da se nadprevarva s po-mladite pisateli, na koito podobre priljaga rok-mantaliteta. Zatova toj izkopava ot glinata na minaloto harakteristiki, koito sa opredeljali edno vreme, izpylnjavajki zadylzhenieto si na pisatel v naj-dobrija smisyl na dumata. To ne si izmislya, a svidetelstva: tova sa razkazi-dnevnik na edno vreme, kojto prelistvame s vylenenie i ljubopitstvo...

Nakraja, Momo Kapor dnes e *pisatel na sredna vyzrast*, koeto naj-dobre se projavjava v tova, che na tazi vyzrast e posvetil mnogo razkazi v tazi kniga! Publikuvajki desetina knigi prez iztekloto desetiletie, toj syzdava s tjah edin *absolutno svoj literaturen svyat, nov v mashtabite na nashata literatura*,

razpoznavasht se po mnogo harakterni cherti. Objaven za “fenomen”, kojto se pojavi izvednyzh v nashija literaturen zhivot, Kapor e pridobil pisatelski i zhiznen opit, s kojto njakoj be se smjatal zavyrshen, no kojto za nego e samo nachalo. V naj-dobrata si (srednata) vyzrast, kogato vsichki glavni razocharovanija sa veche poznati, no kogato vse oshte sa vyzmozhni iznenadi, kato pisatel Kapor стои pred riska na novi knigi. Ako prodylzhi s dosegashnija ritym na razkrivane na svoeto i nasheto minalo, kojto pokaza v publikuvanite knigi, то можем да разчитаме, che *sled edno desetiletie i sled dvadesetata kniga na Momo*, сhte можем да прочекам и това десетилетие в *kaporov aranzhiment*. Дали в тези книgi сhte izglezhdame po-dobri i po-hubavi, otkolkoto sme dnes? Hajde da se obzalozhim...